

Hozzászólás a kongresszus fő témájához

A II. Vatikáni Zsinat utáni idők egyik főpapja, neve hirtelen nem jut eszembe, egyik könyvében a művészetek fontosságát fejtegeti a katolikus istentisztelet kapcsolatban. Mivel nem a könyv, csak a vonatkozó részről húsz éve készült jegyzet áll rendelkezésemre, kérem az olvasót, az idézett hely pontos feltüntetésének hiánya ne riassza vissza, hanem a mondandó lényegét vegye fontolóra. „A keresztények sokszor komoly anyagi áldozatot hoztak, hogy a Magasságbeli imádása minél méltóbb keretben történjék. Minden művészet az imádságot segítette, az emberi lelket, hogy a láthatóból a láthatatlan felé emelkedjék. Ez az ember természetes viselkedése. A napkeleti bölcsek a szegény betlehemi jászolhoz aranyat, mirrhát és tömjént hoztak. A katolikus híveket valósággal sokkolják manapság azzal, hogy triviális környezetben akarják őket imádkoztatni, több funkciójú termekben, amelyek egyéb nyilvános helyektől semmiben nem különböznek, sőt, időnként azok színvonalát sem érik el. Elhagyják a csodálatos román és gót templomokat, s mellettük hangárszerű vagy szerelőcsarnokra emlékeztető építményekben végzik a szent liturgiát. „Házi eucharisziát” tartanak a családi ebédlőkben vagy egyenest a konyhában. Mesélik, hogy gyászmisét tartottak ily módon, majd a mise végeztével megterítették az asztalt, hidegtálakból agapézhattak halotti tor gyanánt a gyászolók, miközben párszáz méterre tőlük ott árválkodik a XIII. századi templom középkori üveglakkaival, s körülötte egyedül a madarak éneklék a Teremtő dicséretét.”

Hadd folytassam egy másik régen lejegyzett gondolattal, itt szerencsére nem maradt le a szerző neve: Michel de Saint Pierre francia író, aki világi hívőként elszántan küzdött a zsinat utáni neoklerikalizmus ellen, amelynek az a lényege, hogy csak azok a világi hívek lehetnek partnerei a reformok lázától hevült papságnak, akik nem gondolkodnak önállóan, hanem szakszervezeti tisztségviselőkre emlékeztető módszerekkel közvetítik a hívek felé a teológiai és liturgikus „divatkérdéseket” s azok tartalmilag üres, formailag elcsépeelt válasszait, például arról, hogy a pap mindössze elnököl az eucharisztikus asztalnál. Az írónak egyik olvasója mutatott egy templom-makettet 1966-ban, amely egy félresikerült dolmenhez hasonlított. „Ha jól értem —folytatja elmélkedését—, bizonyos modern építészek új formákat vélnek föltalálni a megalitikus maradványokban, és a Húsvét-sziget kötömbjeiben, vagyis, hogy pontosabbak legyünk, újra fölfedezik az építészet nyelvén a dadogást.” Az író egyik olvasója leveléből is idéz: „Szeretem az Egyházat (Eglise), szeretem a sajtót, de nem szeretem a sajtóformájú templomokat (églises).” Másik olvasója arról számolt be, hogy Dél-Franciaországban minden vasárnap egy háromszög alakú betonbunker-kápolnában kénytelen részt venni a szentmisén. Az építmény külsején semmi jel nem utal rendeltetésére, vagyis arra, hogy katolikus istentiszteleti hely. Belül sem sokkal különb, sem szenteltvíztartó, sem csengő, sem harmónium. Nagy ünnepeken magnetofonról szól a mozgalmi zene, vagy egy árva gitár, amelynek hangja s a rajta megszólaló dallam egy valamire való cserkész-

tábornál még az esti tábortűzhöz is kevés. A világitás olyan erős, hogy zavarja az imádsághoz szükséges összeszedettséget. A kehely és a paténa, a gyertyatartók provokatív szegénységet sugallnak, a betontömb-oltár előtt konyhasztalka, rajta esküvők után hervadó virágok. A villanykörték a villanydróton csupaszon lógnak. Semmi kétségem afelől, hogy az ilyesfajta templomok építői hitetlenek." Ilyen környezetben, s főként ha mindehhez a szentbeszéd kuszasága társul, vagy a mikrofonnal körbejáró pap vitát próbál kicsiholni kollektív szentírástértelezés címén, érthető az egyik hívő állítása: „Nekem minden vasárnap igazi áldozat a szentmise.”

E sorok írója gyakran kényszerül olyan építészeti megjelenítésű templomban misézni, ahol legszívesebben állandóan csukva tartaná a szemét, de a változó szövegek miatt ezt nem teheti. Amikor az állandó részekhez ér, melyeket fejből ismer, szemét időnként behunyja. A hívek ezt a transzcendens felé törekvő lelkeség jele gyanánt tartják számon, noha a pap részéről mindez nem több, mint menekülés néhány pillanatra az immanens csúnyaságtól, amelyet az építész modern és eredeti megoldásként adott el az ízlést némileg nélkülöző egyháziak felé.

Török József

A fény ünnepe

A nagyszombat illetve a húsvéti vigília szertartása valamennyi ó- és középkori eredetű liturgiában talán a legbonyolultabb az év során, egyszersmind a legtöbb jelképi értelmezést rejt magában. Három fő eleme, az új fény ünneplése, az Egyház új tagjainak megkeresztelése és a vigília-mise már a legkorábbi liturgikus formulákban megtalálható; a részletek idővel eltérő módon gazdagodtak. Az első rész, a „fény ünnepe” számos ókeresztény vagy még a kereszténység előtti szakrális elemet és jelképet szintetizál.

A természet megújulása, „föltámadása” a legtöbb ókori nagy vallásban a tavaszponthoz, a tavaszi napéjegyenlőséghez kötődött: a nappal hosszabb lett az éjszakánál, a fény legyőzte a sötétséget, a jó a rosszat (egyiptomi hitvilág, mazdaizmus, Mithrasz-kultusz). Ehhez további fényszületésként társult a tavaszpont utáni holdtölte, amikor is nemcsak nappal, hanem az éjszakában is győzött a fény. Az egyistenhívő zsidó vallásban is helyet kapott ez az ősi hagyomány: a régi zsidó évkezdet nem ősszel, hanem tavaszkezdetkor volt (Niszán hónap), s ennek holdtöltéje lett a legnagyobb ünnep, az Egyiptomból való megszabadulás napja (Pészach). De a római naptár évkezdete is Mars isten hónapja, az az március volt már a Numa Pompilius-féle naptárban (Kr. e. 540 k.).

A keresztény húsvét napja, Krisztus föltámadása a zsidó naptár Niszán havának 15. napjához kötődik, így a tavaszhoz és fényhez kötődő jelképek adóttak voltak az egyéb antik hatásoktól függetlenül is. A korai rómovárosi liturgiában a vasárnapokra készülő virrasztó istentiszteletek előtt rendszeresen volt tűz-